

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НАН УКРАЇНИ

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

ТЕЗИ

Всеукраїнської
науково-практичної конференції

**“Мовна параметрія українського
національного дискурсу
(на пошану пам'яті доктора філологічних
наук, професора П. С. Дудика)”**

26 березня 2026 року

м. Вінниця

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НАН УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА
КОЦЮБИНСЬКОГО
Катедра української мови
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Катедра української філології
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Катедра української мови та методики її навчання
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
Навчально-науковий інститут української філології та журналістики
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Катедра української мови та методики її навчання

ТЕЗИ

**Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мовна
параметрія українського національного дискурсу (на
пошану пам'яті доктора філологічних наук, професора
П.С. Дудика)»**

26 березня 2026 року

м. Вінниця

УДК 811.161.2'42(082)

DOI: <https://doi.org/10.31652/811.161.2-2026-1-143>

Рекомендовано до друку навчально-методичною комісією факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 5 від 08 квітня 2026).

Рецензенти:

Денисюк Василь Вікторович, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Коваль Людмила Михайлівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови, теорії та історії української і світової літератури Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Т 38

Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мовна параметрія українського національного дискурсу (на пошану пам'яті доктора філологічних наук, професора П.С. Дудика)». 26 березня 2026 р. Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2026. 143 с.

Збірник містить тези доповідей, виголошених на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мовна параметрія українського національного дискурсу (на пошану пам'яті доктора філологічних наук, професора П.С. Дудика)», у яких висвітлені фундаментальні та прикладні аспекти української лінгвістики за такими тематичними напрямками: актуальні питання лінгвістичної теорії; мова в діяхронному розвитку; лінгвістика тексту, прагмалінгвістика, лінгвостилістика; теоретичні та прикладні аспекти лексикології, фразеології, лексикографії, граматики; соціолінгвістика, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика, нейролінгвістика, актуальні проблеми ономастики та діалектології; перекладознавство та лінгвокультурна комунікація; зіставне мовознавство; мова сучасних медіа; літературні контексти доби національного спротиву українців; теоретичні та прикладні аспекти сучасної лінгводидактики. Матеріали можуть бути корисними для філологів, істориків мови, викладачів і здобувачів вищої освіти, а також для ширшого кола дослідників, зацікавлених у розвитку української гуманітаристики.

© Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
кафедра української мови, 2026

ЗМІСТ

Ольга Павлушенко Патріот, науковець, педагог: на пошану пам'яті професора Петра Семеновича Дудика.	5
Михайло Торчинський Функціонування імен по батькові у складі сучасних антропоформул	11
Людмила Ткач Никифор Григорій та його географічно-історичний нарис «Поділля» (1918 р.) у сучасному мовознавчому зчитуванні»	16
Зоряна Купчинська Антронімія Поділля XVII ст.: лексикографічний аспект	24
Марія Брус. Розвиток української літературної мови Галичини наприкінці XVIII ст.	29
Інна Гороф'янюк. Варіативність у системі вокалізму подільського говору.	35
Людмила Ткач, Тетяна Чижевська Історик Мирон Кордуба та лінгвокультурний аспект його етнографічних розвідок про писанкарство	44
Максим Карась Діалекти української мови у світлі Європейської хартії мов меншин і регіональних мов	50
Наталія Торчинська Стилістичні функції антонімів у романі Генрика Сенкевича «Pan Wołodyjowski»	55
Лариса Азарова, Людмила Горчинська Антоніми біблійного походження в українській фразеології	59
Марія Яновська Ономастикон роману Софії Андрухович «Фелікс Австрія»: семантико-мотиваційний аналіз	64
Інна Приймак Функціонування власних назв у відтворенні історико- культурного образу Проскурова кінця XIX – початку XX століття (на матеріалі романів Ольги Саліпи «Будинок на Аптекарській», «Брошка гімназистки»)	69
Валерій Щегельський Народна топонімічна проза с. Пукляки (Кам'янецьчина): фольклористичний аспект.	71
Анна Рябінчук Нікнейм у системі віртуального іменування	74
Тамара Слободинська Діалогічний дискурс: граматичні маркери погрози	77
Ніна Кухар Лексичні маркери вербальної агресії в суспільному дискурсі	81
Ніна Іваницька Деякі зауваги щодо моделювання структури двоскладного речення з простим дієслівним присудком у сучасному українському дискурсі	85
Вікторія Сікорська, Вікторія Ногай Мовні маркери українського національного дискурсу в публічному комунікативному просторі під час російсько-української війни	89
Олексій Павлюк Українські переклади творів польських письменників Вінниччини XIX-XX століть: сучасний стан і проблеми рецепції	97
Анастасія Кісельова Міжмовна інтерференція та специфіка помилок: правоохоронний дискурс	

українською та англійською мовами	100
Олена Похилук Називні речення як засіб когнітивного моделювання художньої дійсності в поезії Тетяни Яковенко	103
Людмила Юлдашева Акротеза як механізм смислового фокусування в поетичному тексті	106
Вікторія Сахацька Мовні трансформації сучасного українського суспільства	110
Арина Фрумкіна Медіадискурс як механізм трансформації концепту свобода / freiheit: українсько-німецький контекст	114
Мирослава Мамич Дискурсивні та стилістичні параметри юридичного текстотворення	119
Крістіна Федоренко Вплив мови соціальних мереж на стилістику та прагматику рекламного дискурсу (на матеріалі англійської мови)	124
Андрій Горліченко, Арина Фрумкіна Педагогічні умови формування готовності майбутніх перекладачів до міжкультурної комунікації.	128
Людмила Станіславова Редагування польського етикету в художній прозі: від теорії до навчальної практики	131
Валентина Богатько Інфографіка в контексті компетентнісного підходу до навчання української мови	136
Юлія Лазарчук Жанрово-стильові особливості історичної прози Івана Франка	140

етики та корпоративної культури правоохоронних органів.

Мовна компетентність правоохоронця є невід'ємною частиною його професійної кваліфікації. Порівняльний аналіз помилок українською та англійською мовами виявляє як універсальні комунікативно-прагматичні проблеми, так і специфічні, зумовлені інтерференцією та станом термінологічної системи. Подолання цих проблем вимагає комплексного інституційного підходу, спрямованого на стандартизацію мови, системне навчання та формування мовної свідомості як основи ефективної та легітимної правоохоронної діяльності.

Література

1. Мацько, Л. І., Сидоренко, О. М., & Мацько, О. М. (2003). *Стилістика української мови*. Київ: Вища школа.
2. Сербенська, О. А. (2004). *Антисуржик: словник-довідник з українського літературного мовлення*. Видавництво Львівського національного університету ім. І. Франка.
3. Український правопис. (2019). Київ: Наукова думка.
4. Haworth, K. (2010). Police interviews as evidence: Interactional problems of clarity and comprehension. *Applied Linguistics*, 31(2), 259–279. <https://doi.org/10.1093/applin/amp016>

НАЗИВНІ РЕЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ КОГНІТИВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ХУДОЖНЬОЇ ДІЙСНОСТІ В ПОЕЗІЇ ТЕТЯНИ ЯКОВЕНКО

Олена Похилюк

Комунальний заклад вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Сучасні лінгвопоетичні студії дедалі частіше фокусуються на когнітивно-дискурсивних параметрах синтаксису, розглядаючи мовні структури як інструменти ментального моделювання художньої дійсності. Пропонована розвідка є логічним продовженням нашого попереднього дослідження «Репрезентація односкладних речень в поетичному дискурсі Михайла Каменюка» [6], у якому було виявлено закономірності функціонування номінативних одиниць у контексті подільської поетичної школи. Розширення об'єкта аналізу за рахунок творчості Тетяни Яковенко дозволяє глибше простежити специфіку індивідуально-авторської концептуалізації світу через призму називних речень. Якщо в ідіостилі М. Каменюка номінативні структури тяжіють до експресивного виокремлення деталей сільського побуту та пейзажу, то в поезії Т. Яковенко вони набувають виразного філософсько-екзистенційного

забарвлення, стаючи точками фіксації емоційних станів та духовних візій ліричної героїні.

Матеріалом дослідження послужила книга поезій Тетяни Яковенко «У глибині небес...» [7], яка репрезентує зрілий етап творчості авторки. Для аналізу було відібрано корпус номінативних односкладних речень (понад 50 синтаксичних одиниць), вилучених шляхом суцільної вибірки з усього обсягу видання (224 с.). Матеріал охоплює широкий спектр структурних різновидів: від непоширених екзистенційних речень (*Паморозь*; *Місто*) до розгорнутих метафоризованих конструкцій (*Нічного шляху золота змія*) та називних уявлення (*Невдячна тема*; *Екзистенційність грудня*). Такий вибір джерельної бази дозволяє системно проаналізувати когнітивні механізми перетворення граматичної предметності на художні концепти, що формують унікальний ліричний простір авторки.

В аналізованій поезії Тетяни Яковенко натрапляємо на надзвичайно активне вживання номінативних односкладних речень. З погляду когнітивної лінгвістики, ці конструкції є не просто граматичними одиницями, а потужними засобами концептуалізації дійсності. Як зазначає Т. Вавринюк, такі речення є засобами експресивного синтаксису й виразниками суб'єктно-об'єктивної модальності [3, с. 155]. Граматичний центр цих конструкцій – іменник у називному відмінку – фіксує ключові образи-концепти, стверджуючи їхнє буття в ментальному просторі авторки: *Вишні і чебреці* [7, с. 3]; *Квітка мороз* [7, с. 6]; *Паморозь* [7, с. 194].

Номінативні речення в художньому мовленні Т. Яковенко мають «найбільш виразну функцію самостійного вживання, виражають внутрішню здатність мови до репрезентації судження в абстрагованій формі» [7, с. 168]. Лаконізм цих структур дозволяє поетесі «надзвичайно точно зацентувати увагу на важливих поняттях, уникаючи багатослівності» [4, с. 37]. Це миттєве фокусування на предметі створює особливий когнітивний ефект: субстантив виражає одночасно і візуальний образ, і ідею його існування. Наприклад: *Місто. Життя. Ми* [7, с. 48]; *Літо. Робота. Треба* [7, с. 150]; *Зима... Зима...* [7, с. 200]. С. Бузько зазначає, що в поетичних творах подібні конструкції допомагають авторові лаконічно й водночас глибоко «відтворити свій уявний, однак «спровокований» дійсністю світ» [2, с. 11].

Екзистенційні (буттєві) речення в поезії Т. Яковенко часто вживаються для створення пейзажних замальовок, де авторка «намічає контури картини, які читач «домальовує» відповідно до своєї творчої уяви» [3, с. 164]. Такі речення мають здатність малювати картини «не суцільними мазками, а наче пунктиром» [4, с. 39]. Це твердження вдало ілюструють приклади: *Левада. Верби. Обміліла річечка. Квасоля. Бурячиння* [7, с. 71]; *Туман дитинства. Осока* [7, с. 75]. Дослідники слушно зауважують, що подібні структури «створюють живописні

візуальні картини, тому їх часто подибуємо в описах тла, на фоні якого розгортаються зображувані події» [5, с. 51].

Особливу групу складають поширені номінативні речення, де концепт деталізується через означення. У поезії авторки вони часто набувають оцінного характеру. Як зазначають І. Бабій та співатори наукової розвідки, оцінні номінативні речення поєднують назву предмета та його характеристику, що «збагачує корпус зображально-виражальних засобів поетичної мови, наснажує оповідь емоційністю та психологічністю» [1, с. 61]. У Т. Яковенко це виявляється через метафоричні епітети: *Свято густої тиші, тепло-пухнасте* [7, с. 76]; *Золотий піщаний поясок І прибою пустотливі губи* [7, с. 44]; *Нічного серця невидгойна рана* [7, с. 123]. У наведених поетичних рядках «велика семантична місткість, лаконізм та особлива напруженість» роблять синтаксис надзвичайно експресивним [4, с. 41].

Як засіб експресивного синтаксису ми також розглядаємо конструкції з називним уявлення (називним теми). Ужитий у препозиції, такий називний «викликає в читача уявлення про реалію, якій присвячений подальший виклад думок» [3, с. 166]. У поезії Т. Яковенко ця конструкція стає «відправним пунктом, від якого уява читача домальовує картину власними барвами» [4, с. 40]. За нашими спостереженнями, вона реалізується у таких когнітивних формах:

1. Введення у філософську або емоційну тему: *Невдячна тема* [7, с. 81]; *Екзистенційність грудня* [7, с. 191]; *Русалчин великдень!* [7, с. 76].

2. Текстоутворювальна функція, де називний речення стає концептуальним ядром: *Туман дитинства. Осока. Моя щоденна Батьківщина* [7, с. 75]. У цьому ланцюжку образи-символи інтегруються у вищий концепт – «Батьківщина».

Крім того, називні речення в авторки можуть передавати «змінні картини, динаміку подій, явищ», де змінність «імпліцитно виражена в часі і просторі» [3, с. 164]. Прикладом такої динамічної статичності є рядки: *Сніги і ніч. Дерева і хрести* [7, с. 211]; *Завуальована печаль, І гострий біль, і щирий жаль* [7, с. 163]. Тут кожен іменник є окремим когнітивним фокусом, що в сукупності створює ефект «заключного акорду» або емоційного піку [4, с. 41].

Узагальнюючи, можна стверджувати, що називні речення в поезії Тетяни Яковенко – це особливі експресивні конструкції, які моделюють художню реальність через фіксацію буття предметів та почуттів. Їхня стилістика зумовлена «семантичною спеціалізацією ствердження буття (наявності, існування) предметів або явищ» [3, с. 167], що дозволяє авторці створювати лаконічні, але семантично насичені образи, які активно взаємодіють із творчою уявою читача.

Література

1. Бабій, І. М., Лушпинська, Л. П., & Свистун, Н. О. (2022). Типологія та естетичні навантаження односкладних речень у поетичному дискурсі Марії Матіос. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*, 13(81), 61–65. [https://doi.org/10.25264/2519-2558-2022-13\(81\)-61-65](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2022-13(81)-61-65)
2. Бузько, С. А. (2021). Односкладні речення іменного типу в поетичних творах Ірини Жиленко (структурно-семантичний та функціонально-стилістичний аспекти). У *Philological sciences, intercultural communication and translation studies: An experience and challenges: Conference proceedings International scientific and practical conference* (Vol. 1, pp. 10–12). Baltija Publishing.
3. Вавринюк, Т. І. (2012). Односкладні речення в художньому тексті. *Філологічні студії*, (8), 155–168.
4. Конторчук, Г. К., & Косяк, Т. (2010). Стилістичне навантаження односкладних речень у поетичних текстах В. Стуса. *Студентські лінгвістичні студії*, (1), 37–42.
5. Малишева, Д. І., & Христіанінова, Р. О. (2023). Елементарні прості односкладні речення мінімальної структури в поезії Ліни Костенко. У *Запорізькі філологічні читання: Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції (16–17 листопада 2023 року)* (с. 50–53). Liha-Pres.
6. Похилюк, О. М., & Касіяненко, О. М. (2024). Репрезентація односкладних речень в поетичному дискурсі Михайла Каменюка. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 35(5, Ч. 1), 52–59. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.5.1/09>
7. Яковенко, Т. В. (2020). *У глибині небес...: поезії*. Вінниця. Твори.

АКРОТЕЗА ЯК МЕХАНІЗМ СМИСЛОВОГО ФОКУСУВАННЯ В ПОЕТИЧНОМУ ТЕКСТІ

Людмила Юлдашева

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Сучасна українська поезія формується в полі підвищеної смислової та ціннісної напруги, зумовленої історичними зламами й переорієнтацією культурних координат. У цій ситуації контраст стає базовим механізмом інтерпретації досвіду. Водночас поетичне мовлення дедалі частіше використовує фокусовані опозиції, ієрархічні моделі протиставлення, де один компонент